

TENDINȚE ȘI ORIENTĂRI ACTUALE ÎN ÎNVĂȚAREA LIMBILOR STRĂINE

<https://doi.org/10.52673/18570461.21.2-61.15>
CZU:37.02:81'243

Doctor în pedagogie, conferențiar universitar **Corina ZAGAIEVSCHI**¹

E-mail: zagaievschi.corina@upsc.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3441-7248>

Doctorandă **Beatrice-Ionela ENACHE**²

E-mail: enachebeatrice99@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7503-6321>

¹Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

²Școala gimnazială „Al. Piru”, Bacău, România

CURRENT TRENDS AND ORIENTATIONS IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Summary. This article deals with the problem of effective learning of modern languages. We aim to point out the current, progressive guidelines on language learning followed by their actual use in various cultural contexts. Spontaneous, instinctive and natural learning, through simple exposure to the target language, is a current trend in learning modern languages, because a language is easier to learn in real, concrete contexts, hearing, speaking, participating.

Keywords: foreign language, instinctive learning, exposure to the target language, effective use, optimal age.

Rezumat. Articolul abordează problema însușirii eficiente a limbilor străine. Autorii își propun să puncteze orientările actuale, progresive, privind învățarea limbilor străine urmată de utilizarea eficientă a acestora în diverse contexte culturale. Învățarea spontană, instinctivă și naturală, prin simpla expunere la limba țintă, reprezintă o tendință actuală în studierea limbilor moderne, pe motiv că o limbă se deprinde mai ușor în contexte reale, concrete, auzind, vorbind, participând.

Cuvinte-cheie: limbă străină, învățarea instinctivă, expunere la limba țintă, utilizare eficientă, vârstă optimă.

Este incontestabil și consacrat faptul că încurajarea studiului individual continuu a cât mai multor limbi moderne, dobândirea, perfecționarea și întregirea competențelor lingvistice și a tehnicilor de comunicare în limbi non-native, promovarea practicilor de specialitate prin programe interculturale, amplificarea caracterului plurilingv și multilingv al educației reflectă actualele orientări progresiste avansate de Uniunea Europeană, dar și de politicile educaționale naționale, toate contribuind la adaptarea eficientă și integrarea operantă a indivizilor și a colectivităților într-o societate multiculturală bazată pe coeziune și respect comunitar. Comunicarea într-o limbă străină/modernă reprezintă una dintre cele nouă competențe-cheie, stipulate în Codul Educației al Republicii Moldova, articolul 11, alineatul (2).

Odată cu învățarea limbilor străine în cadrul instituțional, se pune în discuție, în mod îndreptățit și temeinic justificat de standardele educaționale (*agreate și precizate în anul 2002 de către Consiliul European de la Barcelona care recomandă dobândirea a minimum două limbi (L2 și L3) de circulație sau comunicare internațională, pe lângă cea maternă – cunoscută ca L1* [1]), o problematică generatoare de polemici academice și sociale

frecvente referitoare la *vârsta optimă* pentru debutul procesului de învățare a limbilor străine. Diferențele socio-pedagogice, lansate pe marginea factorului de vârstă în comunitatea științifică internațională de profil, au condus de-a lungul timpului la realizarea unor cercetări alternative și la elaborarea unor considerațiuni teoretice care însă nu au fost validate ca adevăruri socio- și psiholingvistice universal valabile. Fără a pune la îndoială veridicitatea perorațiilor și punctelor de vedere ale autorităților educaționale sau ale practicienilor și teoreticienilor în domeniu, expunem selectiv o serie de teze, raționamente și argumente conceptuale și aplicative relevante, care nu fac decât să ateste faptul că cercetările și dezbaterile din aria tematică a achiziției limbilor străine sunt departe de a fi epuizate și elucidate.

La nivelul pragmatic al procesului de predare-învățare a limbilor moderne, Britanica Learning Centre din România, acreditat de European Association for Quality Language Services în organizarea și desfășurarea cursurilor de limba engleză și nu numai, declară o capacitate spontană și naturală de învățare prin simpla expunere la limba țintă a copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 4 ani [2]. Însă, ca exemplu contrastiv, am identificat un studiu de dată recentă, care

suscită interes și atenție, efectuat de oamenii de știință israelieni și mediatizat pe platforma on-line BBC din Marea Britanie de titrata jurnalistă și scriitoare Sophie Hardach, în care se demonstrează că adulții beneficiază de o gamă largă de avantaje și înlesniri în achiziționarea unei limbi noi. Cercetătorii implicați au comparat trei grupuri distincte și omogene ca vârstă (grupul copiilor de 8 ani, grupul copiilor de 12 ani și grupul adulților tineri) în rezolvarea sarcinilor de înțelegere și aplicare a limbajului artificial într-un mediu controlat, respectiv, laborator. La finalul experimentului, grupul adulților s-a clasat pe primul loc, cu un punctaj peste media celorlalte două grupuri implicate, urmat de grupul subiecților de 12 ani care a acumulat un punctaj mai mare decât cel al grupului de 8 ani. În consecință, s-a conchis faptul că abilitățile transversale provenite din experiența de viață specifică vârstei biologice și cronologice a maturității, competențele practice de comunicare deja dobândite în limba nativă sau așa-zisa arterială, dar și buna capacitate de cunoaștere a propriei persoane (autocunoașterea) au determinat un real suport cognitiv în procesarea și adaptarea informațiilor provenite din limba resursă la cea țintă [3].

În mod similar, și la nivelul teoretic-conceptual, care oferă generalizări cuprinzătoare asupra procesului aflat în discuție, am identificat, în urma unei examinări substanțiale a literaturii de referință, teorii neconcordanțe și puncte de reflecție aflate în dezacord parțial sau integral. Pe de o parte, în ideologia nativistă a reputatului profesor lingvist Avram Noam Chomsky, copiii sunt înzestrați biologic, încă de la naștere, cu un set de abilități/capacități, intitulate generic *Language Acquisition Device – Dispozitiv de achiziție a limbajului*, care le facilitează, până la vârsta preadolescenței, învățarea instinctivă și reproducerea firească a limbii însușite în cadrul familiei, dar și a oricărei alte limbi nematerne, datorită potențialității armonizării noțiunilor de vocabular acumulate cu gramatica „mentală” înăscută sau generativă [4; 5].

Pe de altă parte, sesizând faptul că procesele psihice cognitive și capacitățile intelectuale umane diferă și variază de la un stadiu de dezvoltare la altul, psihologul, pedagogul, filosoful elvețian Jean Piaget propune *Teoria operațională a stadialității în dezvoltarea inteligenței*, prin care sistematizează asimilarea informațiilor parvenite din procesul de învățare în funcție de etapele procesării mentale și secvențele invariabile de evoluție ale educabilului, după cum urmează:

Stadiul I, stadiul senzorio-motor (0-2 ani): primele exerciții de vorbire, verbalizarea cuvintelor cu sens familiar;

Stadiul II, stadiul gândirii preoperaționale (2-6/7 ani), include stadiul gândirii simbolice (2-4 ani) și

stadiul gândirii intuitive (4-7 ani): celeritatea progresului limbajului, capacitatea învățării scris-cititului, a operațiilor matematice rudimentare;

Stadiul III, stadiul gândirii concrete (6/7-10/11 ani): realizarea comutației acțiunii externe obiectuale – acțiuni mintale reflexive, stimularea gândirii logice și critice bazate pe abilități perceptuale;

Stadiul IV, stadiul gândirii abstracte (10/11-16/17 ani): dezvoltarea gândirii în abstractizări, extensivitatea raționamentelor logice prin inducție și deducție, îmbunătățirea metacogniției și metacunoașterii [6].

După cum putem observa, *limbajul* este punctul central cu rol structural în acumularea cunoștințelor și accesarea la cunoaștere în absolut toate etapele și secvențele de progres. Prin prisma acestui aspect putem considera că procesul de achiziție a limbii străine capătă realmente o valoare formativ-educativă specifică, reliefantă pentru educabilii de orice vârstă, dar și pentru întreg parcursul experienței lingvistice ulterioare (educația permanentă), *numai* în maniera dinamică în care aceștia iau parte la interacțiuni verbale, în circumstanțe comunicative multiple și variate, li se creează oportunități veridice de utilizare eficientă a limbii și ipostaze practice eterogene de comunicare, în acord cu capacitățile lor de înțelegere și exprimare. În baza valorificării experienței didactice proprii, ne permitem să exprimăm o atitudine particulară în raport cu factorul de vârstă optim pentru învățarea limbilor străine, opinând că, în general, însușirea și amplificarea fondului lexical elementar, inerent unei limbi străine, până la sfârșitul perioadei a treia a copilăriei (7-11 ani), stimulează și facilitează, în perioada preadolescenței, extinderea capacităților de reproducere, producere și interpretare a materialului de limbă, dezvoltarea competențelor socio-emoționale, adoptarea conduitelor interculturale, depășirea barierelor comunicaționale/de limbaj și echilibrarea perspectivei traectului dezvoltării personale, iar lista poate continua.

Însă, tot practica pedagogică observativă și activă a demonstrat că nu există o vârstă într-adevăr imperativă care să *garanteze* și să *asigure* cunoașterea funcțională a unei limbi străine în condițiile în care, așa cum susține și Christian Abello-Contesse, profesor asociat al Departamentului de Filologie Engleză, din cadrul Universității din Sevilla, Spania: „datorită modului în care vârsta se intersectează cu o serie de variabile sociale, afective, educaționale și experiențiale, clarificarea relației acesteia cu rata de învățare și/sau succesul este o provocare majoră” [7, p. 170].

La o privire de ansamblu, sprijinindu-ne pe realitatea globală și sectorială rezultată din politicile educaționale naționale și internaționale, putem constata că stadiul limbilor moderne în cadrul instituțional tinde să

înceapă de la vârste din ce în ce mai timpurii. În Republica Moldova, conform *Planului-cadru de învățământ primar, gimnazial și liceal*, anul de studii 2020–2021 [8], prima limbă modernă este studiată începând din clasa a II-a, iar cea de-a doua limbă modernă devine disciplină de studiu începând cu clasa a V-a; în România, prima limbă modernă, cu preponderență limba engleză, se studiază începând din clasa pregătitoare, iar cea de-a doua limbă modernă este predată începând cu clasa a V-a. Cu toate acestea, în detrimentul deschiderii spre globalizarea lingvistică și a eforturilor considerabile depuse, Consiliul UE în *Recomandarea privind abordarea globală a predării și învățării limbilor*, emisă în data de 22 mai 2019, atrage atenția, printre altele, asupra unor stări de fapt preocupante, după cum urmează:

- Aproximativ o jumătate din întreaga populație a Europei nu este capabilă să susțină un act conversațional în altă limbă în afară de limba maternă;

- Doar patru din zece elevi din învățământul gimnazial reușesc să ajungă la pragul de „utilizator independent”, ceea ce semnifică că sunt capabili să susțină un act conversațional elementar în prima limbă străină dobândită;

- Numai un sfert din totalul elevilor de gimnaziu sunt capabili să susțină un act conversațional în a doua limbă străină dobândită;

- Este sugerată reconceptualizarea modului de abordare a învățării limbilor nematerne, în sensul relaționării cu tehnologiile digitale și derularea studiului limbilor străine în afara instituțiilor de învățământ (clasei) și a programei școlare normative [9].

În definitiv, educația într-un mediu sau spațiu deschis de învățare, modificabil, dincolo de procesul de învățământ tradițional, este o problemă curentă a societății de astăzi, care vizează toate materiile școlare de studiu, dar care se poate soluționa și articula cu ușurință în actul de învățare caracteristic limbilor moderne. Mediul instituțional și organizațional limitativ al școlii nu favorizează, de cele mai multe ori, accesul participativ-activ imparțial și valorizarea echitabilă a tuturor actanților în procesul instructiv-educativ, ceea ce denotă că depășirea sistemului educațional formal sau oficial schimbă accentul spre o abordare mai flexibilă și înnoitoare a conținuturilor, a strategiilor de învățare, a finalităților racordate la aptitudinile creative, abilitățile sociocognitive și interesele academice și culturale vizate. Este demonstrat faptul că o limbă (maternă sau străină) se învață vorbind, auzind-o, practicând-o în diverse situații, prin utilizare eficientă – despre aceasta scria, la 1657, părintele pedagogiei, Jan Amos Comenius, în lucrarea *Didactica Magna*, în care prezenta principiile educației sau arta universală de a-i învăța pe toți totul concis, plăcut și temeinic [10].

Referindu-ne la perimetrul educației nonformale, vom particulariza analiză modului în care mediul social al acțiunilor de voluntariat se poate transforma într-un mediu educațional propice studiului unei limbi moderne și dezvoltării personale implicite, prin interconexiunea și influența reciprocă a situațiilor de învățare noi create. Descriptiv, în sferă reflecțiilor despre mediul social, profesorii psihologi Ursula Mariana Șchiopu și Emil Verza, într-o argumentație comună, sesizează un atribut valorizant distinctiv exprimat simpatetic prin afirmația potrivit căreia „o uriașă cantitate de cultură circulă liber în viața socială” [11, p. 38], în timp ce Adrian Neculau, unul dintre pionierii psihologiei sociale românești, relevă, printr-o aserțiune conclusivă, impactul mediului apropiat asupra individului: „contextul social joacă un rol important în modelarea minții umane care decodifică informația, judecă și evaluează, în formarea reprezentărilor sociale” [12, p. 311].

Viziunea holistică asumată de profesorul american Rebecca L. Oxford [13], inițiator și conducător de programe filologice și nefilologice în domeniul limbii engleze, înglobează aria acțiunilor și interacțiunilor sociale esențiale în categoria strategiilor sociale de învățare a limbilor străine, care au rolul determinant de a mijloci experimentarea activă a demersurilor situaționale propice *dezvoltării personale și asimilării lingvistice și culturale* coexistente, așa cum este și acțiunea de voluntariat.

Avantajele învățării limbilor moderne sunt evidente: pe lângă cele de natură cognitivă, limbile străine reprezintă o punte către interacțiune culturală și toleranță, ca să nu mai vorbim de oportunitățile pe care le prezintă pentru viața personală și profesională. Cunoașterea limbilor moderne facilitează mobilitatea academică a tinerilor și schimburile de experiență dintre diferite instituții, culturi, state, contribuind pe această cale la înțelegerea reciprocă și la consolidarea cooperării umane. Învățarea limbilor moderne îi ajută pe tineri și adulți să-și formeze/dezvolte cunoștințele, deprinderile și atitudinile de care au nevoie, pentru a fi mai independenți în reflecțiile și acțiunile lor, în scopul de a deveni mai responsabili și mai cooperanți în relațiile cu alte persoane [14, p. 4].

Așadar, în urma formulărilor expuse anterior, apreciem că o dimensiune cardinală a eficacității, dar și a adaptabilității procesului de însușire a limbilor moderne, care, după cum este cunoscut, este unul cognitiv, o reprezintă antrenarea și implicarea socialului în orientarea învățării (de ex.: activități de voluntariat cu divers conținut), ceea ce ocazionalizează comprehensiunea lingvistică dincolo de contextul școlar limitativ, prin practica comunicării nemijlocite și interactive, prin expunerea la limba țintă care facilitează realizarea

socializării educabililor și maximalizarea relaționării interpersonale, ca abilități psihosociale indispensabile și determinante în evoluția ulterioară a vieții de adult.

Ideile privind eficiența studierii limbilor moderne, enunțate anterior, vin în concordanță cu teoria reputatului lingvist și pedagog rus, Shekhter I. Yu., care a inițiat abordarea emoțional-semantică a predării limbilor străine, afirmând că învățarea unei limbi străine ar trebui să se realizeze ca generarea de vorbire în limbă maternă, prin utilizarea de metode ludice interactive de învățare [15].

BIBLIOGRAFIE

1. Comisia Europeană. Propunere de recomandare a Consiliului privind o abordare globală a predării și învățării limbilor. Bruxelles, 22.5.2008 COM (2018)272 final 2018/0128 (NLE). [on-line] https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1cc186a3-5dc7-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0006.02/DOC_1&format=PDF (vizitat la 08.04.2021).
2. Britanica Learning Centre. Care este vârsta perfectă pentru a învăța o limbă străină? [on-line] <https://britanica.ro/varsta-perfecta-pentru-a-invata-limba/> (vizitat la 03.03.2021).
3. Hardach S. What is the best age to learn a language?, BBC. com- 100 Year Life/ Language, 26. 10. 2018. [on-line] <https://www.bbc.com/future/article/20181024-the-best-age-to-learn-a-foreign-language> (vizitat la 03.04.2021).
4. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge: MIT Press Ltd. Collection: The MIT Press, 50th Anniversary Edition, 2014. 296 p.
5. Chomsky N. Language and Mind. Third Edition. New York: Cambridge University Press, 2006. 206 p.
6. Piaget J. Psihologia inteligenței. Colecția PSYCHE. București: Editura Științifică, 1998. 154 p.
7. Abello-Contesse, C. Age of the Critical Period Hypothesis. In: ETL Journal, Volume 63, Issue 2, April 2009. 170 p., <https://doi.org/10.1093/elt/ccn072>.
8. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. Curriculum Național. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2020–2021. [on-line] https://mecc.gov.md/sites/default/files/plan-cadru_2020-21.pdf (vizitat la 08.04.2021).
9. Consiliul Uniunii Europene. Recomandarea Consiliului privind o abordare globală a predării și învățării limbilor. 219/C 189/03. 22 mai 2019. [on-line] [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019H0605\(02\)#ntr6-C_2019189RO.01001501-E0006](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019H0605(02)#ntr6-C_2019189RO.01001501-E0006) (vizitat la 09.04.2021).
10. Comenius I.A. Didactica Magna. Traducere de Iosif Antohi. București: EDP, 1970. 198 p.
11. Șchiopu U., Verza E. Psihologia vârstelor. Ciclurile vieții. Ediția a III-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1997. 38 p.
12. Neculau A. Contextul social controlat și răspunsurile actorilor sociali. Două studii de caz. În: Revista română de sociologie, serie nouă, anul XXIV, nr. 3-4, București, 2013. 311 p.
13. Oxford L., R. Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know. Boston: Heinle & Heinle Publishers, 1990. 145 p.
14. Cadrul european comun de referință pentru limbi: învățare, predare, evaluare. Strasbourg: Diviziunea Politici Lingvistice, Consiliul Europei, 2001.
15. [on-line] <https://www.shekhter.ru/> (vizitat la 18.05.2021).

Ecaterina Ajder. *Motiv Pascal*, 2015, pictură (diptic, partea I), ulei pe pânză, tehnică mixtă, 750 × 900 mm.